

ΤΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Α' κλίση ουσιαστικών

Η α' κλίση ουσιαστικών περιλαμβάνει **αρσενικά** και **θηλυκά** ουσιαστικά.

Οι καταλήξεις των πτώσεων είναι οι εξής:

	αρσενικά		θηλυκά		αρσενικά και θηλυκά
	ενικός αριθμός				πληθυντικός αριθμός
ονομαστική	-ας	-ης	-α	-η	-αι
γενική	-ου	-ου	-ας/-ης	-ης	-ῶν
δοτική	-α	-η	-α/-η	-η	-αις
αιτιατική	-αν	-ην	-αν	-ην	-ας
κλητική	-α	-η/-α	-α	-η	-αι

	ενικός αριθμός		πληθυντικός αριθμός	
	ονομ.	γεν.	δοτ.	αιτ.
ονομ.	ὁ κοχλίας	ὁ κριτής	οἱ κοχλῖαι	οἱ κριταί
γεν.	τοῦ κοχλίου	τοῦ κριτοῦ	τῶν κοχλιῶν	τῶν κριτῶν
δοτ.	τῷ κοχλίᾳ	τῷ κριτῇ	τοῖς κοχλίοις	τοῖς κριταῖς
αιτ.	τὸν κοχλίαν	τὸν κριτήν	τούς κοχλίας	τούς κριτάς
κλητ.	(ὦ) κοχλία	(ὦ) κριτά	(ὦ) κοχλῖαι	(ὦ) κριταί

	ενικός αριθμός		πληθυντικός αριθμός	
	ονομ.	γεν.	δοτ.	αιτ.
ονομ.	ἡ ὥρα	ἡ πηγὴ	αἱ ὥραι	αἱ πηγαί
γεν.	τῆς ὥρας	τῆς πηγῆς	τῶν ὥρῶν	τῶν πηγῶν
δοτ.	τῇ ὥρᾳ	τῇ πηγῇ	ταῖς ὥραις	ταῖς πηγαῖς
αιτ.	τὴν ὥραν	τὴν πηγὴν	τάς ὥρας	τάς πηγάς
κλητ.	(ὦ) ὥρα	(ὦ) πηγὴ	(ὦ) ὥραι	(ὦ) πηγαί

Παρατηρήσεις

1. Η **κατάληξη -ας** είναι **μακρά**, π.χ. *τούς κριτάς, τῆς ὥρας, τὰς ὥρας*.
2. Η **δίφθογγος αι**, όταν βρίσκεται στο τέλος κλιτῆς λέξης (πλην ευκτικής ρήματος), είναι **βραχεία**, π.χ. *οἱ κριταί* (αλλά *τοῖς κριταῖς*), *αἱ ὥραι* (αλλά *ταῖς ὥραις*).
3. Η **γενική πληθυντικού** των ουσιαστικών α' κλίσης τονίζεται πάντοτε στη **λήγουσα** και **περισπάται**, π.χ. *τῶν κριτῶν, τῶν κοχλιῶν, τῶν ὥρῶν, τῶν πηγῶν*.
4. Η **γενική** και η **δοτική** των ουσιαστικών α' κλίσης, όταν τονίζονται στη **λήγουσα**, **περισπώνται** και στους δύο αριθμούς, π.χ. *τοῦ κριτοῦ, τῷ κριτῇ, τῶν κριτῶν, τοῖς κριταῖς, τῆς πηγῆς, τῇ πηγῇ, τῶν πηγῶν, ταῖς πηγαῖς*.

- Τα **οξύτονα** και **παροξύτονα** ουσιαστικά α' κλίσης διατηρούν τον τόνο τους στην **ίδια** συλλαβή σε όλες τις πτώσεις (στη γενική βέβαια του πληθυντικού όλα τονίζονται στη λήγουσα), π.χ. *ὁ κριτής, τοῦ κριτοῦ, τῷ κριτῇ, τὸν κριτήν*.
- Προσοχή στην **κλητική ενικού** των **αρσενικών σε -ης**! Τα περισσότερα σχηματίζουν κλητική σε **-α βραχύ**. Μόνο τα ουσιαστικά σε **-δης** (π.χ. *εὐπατρίδης*) και το κύριο όνομα **Αἰσχίνης** διατηρούν την κατάληξη **-η**.
- Τα **θηλυκά σε -η** στον ενικό διατηρούν το **-η** σε όλες τις πτώσεις. Τα **θηλυκά σε -α** στον ενικό διατηρούν το **-α** σε όλες τις πτώσεις, εκτός από όσα πριν από το **-α** έχουν **σύμφωνο** (πλην ρ). Τα τελευταία έχουν κανονικά κατάληξη **-α βραχύ** και το **τρέπουν στη γενική και δοτική του ενικού σε -η**, π.χ. *ἡ χώρα → τῆς χώρας, τῇ χώρᾳ, ἀλλὰ ἡ γλῶσσα → τῆς γλώσσης, τῇ γλώσσῃ*.

Β' κλίση ουσιαστικών

Οι καταλήξεις των πτώσεων είναι οι εξής:

	αρσενικό και θηλυκό		ουδέτερο	
	ενικός αριθμός	πληθυντικός αριθμός	ενικός αριθμός	πληθυντικός αριθμός
ονομ.	-ος	-οι	-ον	-α
γενική	-ου	-ων	-ου	-ων
δοτική	-ω	-οις	-ω	-οις
αιτιατική	-ον	-ους	-ον	-α
κλητική	-ε	-οι	-ον	-α

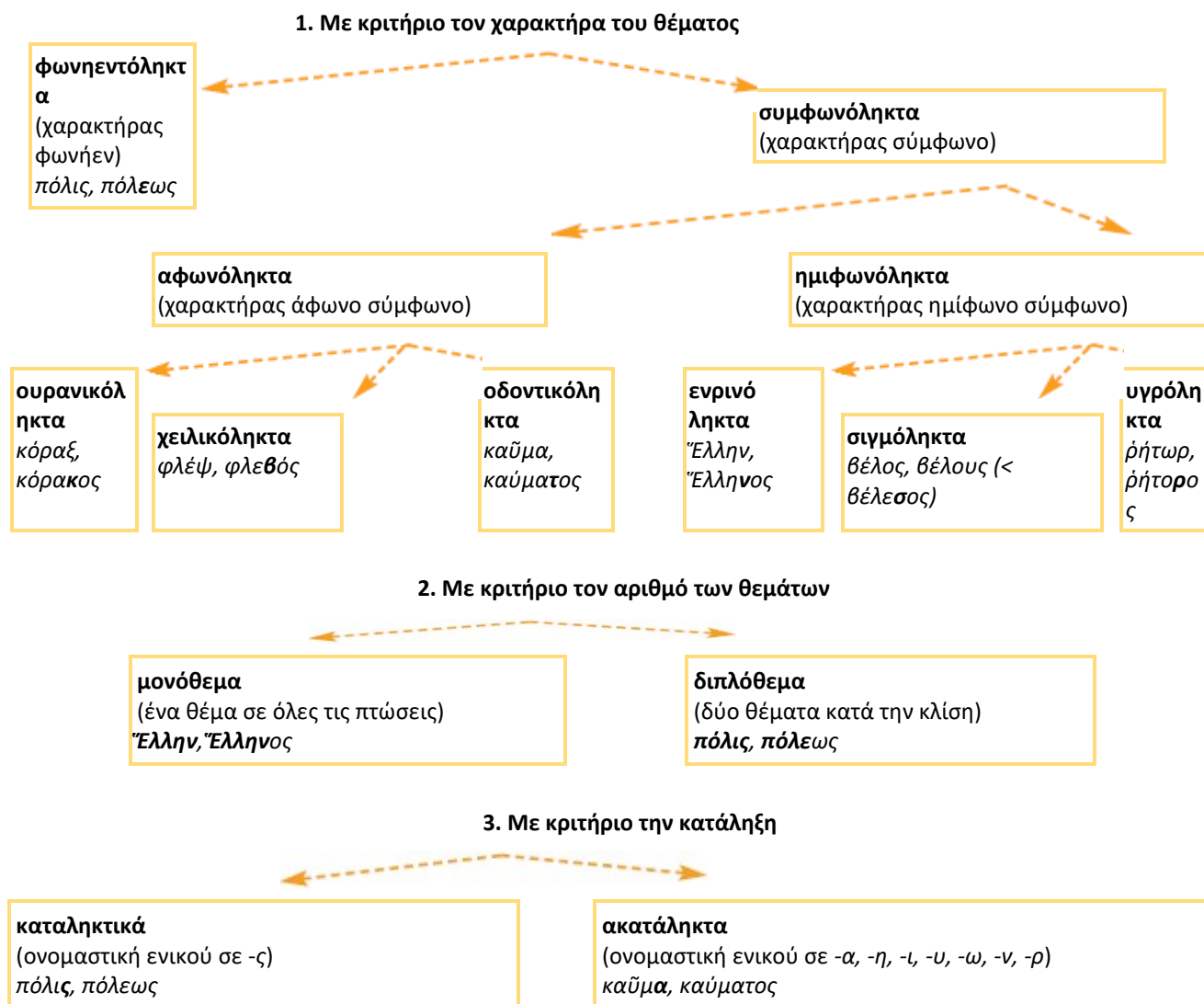
	ενικός αριθμός		πληθυντικός αριθμός	
	α.ε.	ν.ε.	α.ε.	ν.ε.
ονομ.	νόμος	νόμος	νόμοι	νόμοι
γεν.	νόμου	νόμου	νόμων	νόμων
δοτ.	νόμῳ		νόμοις	
αιτ.	νόμον	νόμο	νόμους	νόμους
κλητ.	νόμε	νόμε	νόμοι	νόμοι

Παρατηρήσεις

- Η **κατάληξη -α** στον πληθυντικό των ουδετέρων είναι **βραχεία**, π.χ. *τὰ δῶρα*.
- Η **δίφθογγος οι**, όταν βρίσκεται στο τέλος κλιτής λέξης (πλην ευκτικής ρήματος), είναι **βραχεία**, π.χ. *οἱ χῶροι* (αλλά *τοῖς χώροις*).
- Η **γενική** και η **δοτική** των ουσιαστικών β' κλίσης, όταν τονίζονται στη **λήγουσα**, **περισπώνται** και στους δύο αριθμούς, π.χ. *τοῦ ποταμοῦ, τῷ ποταμῷ, τῶν ποταμῶν, τοῖς ποταμοῖς*.
- Τα **οξύτονα** και **παροξύτονα** ουσιαστικά β' κλίσης διατηρούν τον τόνο τους στην **ίδια** συλλαβή σε όλες τις πτώσεις, π.χ. *ὁ νομός, τοῦ νομοῦ, τῷ νομῷ, τὸν νομόν*.
- Τα **προπαροξύτονα** ουσιαστικά β' κλίσης τονίζονται στην **προπαραλήγουσα**, όταν η **λήγουσα** είναι **βραχεία**, π.χ. *ὁ ἄνθρωπος, οἱ ἄνθρωποι*. Ο τόνος τους κατεβαίνει στην **παραλήγουσα**, όταν η **λήγουσα** είναι **μακρά**, π.χ. *τοῦ ἀνθρώπου, τῶν ἀνθρώπων*.

Γ' κλίση ουσιαστικών

α. Κατηγορίες ουσιαστικών γ' κλίσης

β. Οι καταλήξεις των ουσιαστικών γ' κλίσης

	αρσενικά και θηλυκά		ουδέτερα	
	ενικός αριθμός	πληθυντικός αριθμός	ενικός αριθμός	πληθυντικός αριθμός
ονομ.	-ς ή -	-ες	-	-α
γεν.	-ος ή -ως	-ων	-ος ή -ως	-ων
δοτ.	-ι	-σι(ν)	-ι	-σι(ν)
αιτ.	-α ή -ν	-ας ή -ς	-	-α
κλητ.	-ς ή -	-ες	-	-α

Καταληκτικά διπλόθεμα φωνηεντόληκτα σε -ις (γεν. -εως)

Τα ουσιαστικά αυτά παρουσιάζουν στη ν.ε. ονομαστική ενικού σε -η και γενική ενικού σε -ης (π.χ. η δύναμη, της δύναμης)· συχνά όμως χρησιμοποιείται και η γενική ενικού σε -εως.

Τα ουσιαστικά αυτής της κατηγορίας χαρακτηρίζονται **διπλόθεμα**, γιατί παρουσιάζουν ένα θέμα σε **-ι** (στην ονομ., αιτ. και κλητ. ενικού) και ένα σε **-ε** (στη γεν. και δοτ. ενικού και σε όλο τον πληθυντικό), π.χ. ονομ. εν. **πράξι-ς**, αιτ. εν. **πράξι-ν**, δοτ. πληθ. **πράξε-σι**.

	ενικός αριθμός	πληθυντικός αριθμός
ονομ.	ή δύναμις	αί δυνάμεις
γεν.	τῆς δυνάμεως	τῶν δυνάμεων
δοτ.	τῇ δυνάμει	ταῖς δυνάμεσι(ν)
αιτ.	τήν δύναμιν	τάς δυνάμεις
κλητ.	(ῶ) δύναμι	(ῶ) δυνάμεις

Παρατηρήσεις

1. Στη **γενική ενικού** η **κατάληξη** είναι **-ως**. Τονίζονται στη γενική ενικού και πληθυντικού στην προπαραλήγουσα, μολονότι η λήγουσα είναι μακρά. Αυτό οφείλεται στο ότι ο αρχικός τύπος γενικής ενικού είχε θέμα σε **-η-** (**δυνάμηος**). Αργότερα με αντιμεταχώρηση προέκυψε ο τύπος **δυνάμεως**. Αυτό δεν επηρέασε τον τονισμό της λέξης.
2. Η **κλητική ενικού** είναι **ακατάληκτη**.
3. Τα **δίχρονα φωνήεντα** στις **καταλήξεις** των ουσιαστικών της γ' κλίσης είναι **βραχέα**.

Καταληκτικά μονόθεμα φωνηεντόληκτα σε -εύς (γεν. -έως)

Στη ν.ε. τα ουσιαστικά αυτά έχουν κατάληξη **-ας** και γενική ενικού σε **-α**. Ωστόσο, συχνά χρησιμοποιείται η γενική σε **-έως** (π.χ. ο **γραφέας** → του **γραφέα** / του **γραφέως**).

	ενικός αριθμός	πληθυντικός αριθμός
ονομ.	ὁ ἵππεύς	οἱ ἵππεῖς (< ἵππέες)
γεν.	τοῦ ἵππέως	τῶν ἵππέων
δοτ.	τῷ ἵππεϊ	τοῖς ἵππεῦσι(ν)
αιτ.	τόν ἵππέα	τούς ἵππέας
κλητ.	(ῶ) ἵππεῦ	(ῶ) ἵππεῖς (< ἵππέες)

Παρατηρήσεις

1. Το **-υ-** αποβάλλεται, όταν ακολουθεί φωνήεν στην κατάληξη.
2. Στη **δοτική ενικού** το **-ε-** του θέματος συναιρείται με το **-ι** της κατάληξης σε **-ει**.
3. Η **κλητική ενικού** είναι **ακατάληκτη**.

Ουδέτερα ακατάληκτα μονόθεμα οδοντικόληκτα σε -α (γεν. -ατος)

	ενικός αριθμός	πληθυντικός αριθμός
ονομ.	τὸ σῆμα	τὰ σήματα
γεν.	τοῦ σήματος	τῶν σημάτων
δοτ.	τῷ σήματι	τοῖς σήμασι (< σήματ-σι)
αιτ.	τὸ σῆμα	τὰ σήματα
κλητ.	(ῶ) σῆμα	(ῶ) σήματα

Παρατήρηση

Η **ονομαστική**, **αιτιατική** και **κλητική** ενικού σχηματίζονται από το θέμα **χωρίς κατάληξη** (**σηματ**). Το **-τ** αποβάλλεται, επειδή στην Ελληνική ληκτικά σύμφωνα είναι μόνο τα **-ν, -ρ, -ς**. Από την αποβολή αυτή εξηγείται η φαινομενική ύπαρξη δύο θεμάτων.

Ακατάληκτα διπλόθεμα οδοντικόληκτα σε -ων (γεν. -οντος)

	ενικός αριθμός	πληθυντικός αριθμός
ονομ.	ὁ γέρων	οἱ γέροντες
γεν.	τοῦ γέροντος	τῶν γερόντων
δοτ.	τῷ γέροντι	τοῖς γέρουσι (< γέροντ-σι)
αιτ.	τὸν γέροντα	τούς γέροντας
κλητ.	(ῶ) γέρον	(ῶ) γέροντες

Παρατηρήσεις

1. Η κλητική ενικού σχηματίζεται **χωρίς κατάληξη** από το ασθενές (βραχύ) θέμα. Το -τ- αποβάλλεται, επειδή στην Αρχαία Ελληνική ληκτικά σύμφωνα είναι μόνο τα -ν, -ρ, -ς.
2. Σύμφωνα με τα ουσιαστικά αυτά κλίνεται το **αρσενικό γένος των μετοχών ενεστώτα του ρ. εἰμί (ῶν, οὔσα, ὄν)** και των **βαρύτονων ρημάτων ενεργητικής φωνής** (λύων, λύουσα, λῦον), καθώς και το **αρσενικό γένος της μετοχής μέλλοντα των βαρύτονων ρημάτων ενεργητικής φωνής** (λύσων, λύσουσα, λῦσον). Όμως οι μετοχές σχηματίζουν την κλητική ενικού **όμοια με την ονομαστική** (ῶν, λύων, λύσων).

Καταληκτικά μονόθεμα οδοντικόληκτα σε -ας (γεν. -αντος)

	ενικός αριθμός		πληθυντικός αριθμός	
ονομ.	ὁ γίγας	ὁ ἀνδριάς	οἱ γίγαντες	οἱ ἀνδριάντες
γεν.	τοῦ γίγαντος	τοῦ ἀνδριάντος	τῶν γιγάντων	τῶν ἀνδριάντων
δοτ.	τῷ γίγαντι	τῷ ἀνδριάντι	τοῖς γίγασιν (< γίγαντ-σι)	τοῖς ἀνδριᾶσιν (< ἀνδριάντ-σι)
αιτ.	τὸν γίγαντα	τὸν ἀνδριάντα	τούς γίγαντας	τούς ἀνδριάντας
κλητ.	(ῶ) γίγαν	(ῶ) ἀνδριάς	(ῶ) γίγαντες	(ῶ) ἀνδριάντες

Παρατηρήσεις

1. Η κλητική ενικού στα βαρύτονα ουσιαστικά αυτής της κατηγορίας είναι **ακατάληκτη** (γίγαν).
2. Η κλητική ενικού στα **οξύτονα** ουσιαστικά αυτής της τάξης είναι **όμοια με την ονομαστική** (ἀνδριάς).
3. Σύμφωνα με τα ουσιαστικά αυτά κλίνεται το **αρσενικό γένος της μετοχής αορίστου** των βαρύτονων ρημάτων ενεργητικής φωνής (λύσας, λύσασα, λῦσαν). Όμως η μετοχή σχηματίζει την **κλητική ενικού όμοια με την ονομαστική** (λύσας).